

UST

Skeiðahreppur-Gnúpverjahreppur
Þráinn Hauksson
Árnesi
801 Selfoss

Umhverfisstofnun

Umhverfisstofnun
Landsvæðisráðgjafi
Sveitarfélögum og Býggðfélögum

Postbústaður 100
108 Reykjavík, Kland

Netfang: ust@ust.is
Sími: 594 8010

Fax: 594 8011

Umhverfisstofnun
Landsvæðisráðgjafi

www.ust.is

Umhverfisstofnun
Áb. <u>OA</u>
18 MAI 2004
54.22
Tilv <u>UST20040300133</u>

11. maí 2004

Tilvísun: UST20040300133/óá

Aðalskipulag Skeiða- og Gnúpverjahrepps 2003-2015

Umhverfisstofnun hefur borist erindi Skeiða- og Gnúpverjahrepps, dags. 12. mars sl., þar sem tillaga að aðalskipulagi sveitarfélagsins er lögð fram til kynningar og samráðs. Stofnunin gerir eftirfarandi athugasemdir við skipulagstillöguna.

Umhverfisstofnun

Umhverfisstofnun tók til starfa í ársbyrjun 2003 þegar hún tók við verkefnum Hollustuverndar ríkisins, Náttúruverndar ríkisins og Veiðistjóraembættis. Stofnunin bendir á að uppfæra þarf greinargerð með aðalskipulagi þessu til samræmis. Enn er vísað til eldri stofnana í textanum og þarf að breyta því.

Náttúruvernd

Stofnunin gerir eftirfarandi athugasemdir við umfjöllun um náttúruvernd:

Um svæði á náttúruminjaskrá

Í kaflanum „Um svæði á náttúruminjaskrá“ á bls. 55 í aðalskipulagi gætir misskilning hvað varðandi aðkomu Umhverfisstofnunar (Náttúruvernd ríkisins í textanum) að framkvæmdum innan svæða á náttúruminjaskrá. Þar segir:

„Leita skal umsagnar og tilkynna Náttúruvernd ríkisins um framkvæmdir þar sem hættu er á að spillt verði öðrum náttúruminjum á náttúruminjaskrá“

Þessi hluti umfjöllunar kaflans er rétt. Síðan segir:

„Leiti framkvæmandi ekki leyfis skv. 1. mgr. er Náttúruvernd ríkisins heimilt að krefjast þess með skriflegri áskorun [...] og leita atbeina lögreglu ef þess þarf“

Þessi hluti 38. gr. laga nr. 44/1999 um náttúruvernd á ekki við um s.k. önnur svæði á náttúruminjaskrá. Í umfjölluninni hefur lagagreinin verið slitin úr samhengi við þá málsgrein sem vísað er til. Fyrsta málsgrein 38. gr. laga um náttúruvernd byrjar svo:

„Leyfi Umhverfisstofnunar þarf til framkvæmda þar sem hættu er á að spillt verði friðlýstum náttúruminum.“

Framangreind heimild Umhverfisstofnunar til að koma í veg fyrir framkvæmdir á við þennan fyrri hluta lagagreinarinnar, þ.e. framkvæmdir innan friðlýstra svæða, en ekki um framkvæmdir innan annarra svæða á náttúruminjaskrá.

Mörk svæða á náttúruminjaskrá

Umhverfisstofnun bendir á að ósamræmi virðist vera á milli afmörkunar svæða á náttúruminjaskrá á skipulagsupprætti og í náttúruminjaskrá. Í stað þess að skýra þetta mismæmi út í máli visar stofnunin í meðfylgjandi kort af umræddum svæðum. Jafnframt bendir stofnunin á að hægt er að fá afrit af kortum af friðlýstum svæðum og svæðum á náttúruminjaskrá á heimasíðu Umhverfisstofnunar. Vefslóðin er: www.ust.is/Naturuvernd.

Umfjöllun um náttúruminjaskrá

Umhverfisstofnun gerir athugasemdir við þá umfjöllun sem fram kemur í greinargerð með skipulagi um svæði á náttúruminjaskrá. Þar segir:

Síðustu áratugi hefur fjöldi svæða um allt land verið settur á náttúruminjaskrá Náttúruverndar ríkisins, í mörgum tilfellum á samráðs við landeigendur.

Einnig segir:

Samkvæmt Náttúruvernd ríkisins er ekki verið að færa yfirráðarétt yfir svæðunum frá landeigendum og sveitarstjórn til Náttúruverndar ríkisins, þegar svæði eru sett á náttúruminjaskrá. Heldur er náttúruminjaskrá, að sögn Náttúruverndar ríkisins, ætlað að marka stefnu í friðlýsingamálum og undirbúa jarðveginn fyrir viðræður við rétthafa um friðlýsingu svæða. Þrátt fyrir þetta er vert að benda á að samkvæmt náttúruverndarlögum (38. gr.) öðlast Náttúruvernd ríkisins umsagnarrétt um framkvæmdir á náttúruminjasvæðum og ríkið forkaupsrétt að landinu að gengnum forkaupsrétti sveitarfélagsins (65. gr.)

Umhverfisstofnunin er ekki ljóst hví vitnað er beint í stofnunina í þessum texta, hvaðan sú tilvitnun komi, né hvers vegna hann er hafður inni í greinargerð með stefnumótun sveitarfélagsins. Telji skipulagsráðgjafar hins vegar eðlilegt að hafa þennan texta í greinargerðinni bendir stofnunin á eftirfarandi atriði sem þyrfti að lagfæra:

Í fyrsta lagi má benda á að náttúruminjaskrá ekki gefin út af Umhverfisstofnun heldur hefur hún hingað til verið gefin út af Náttúruverndarráði og mun eftir endurskoðun laga um náttúruvernd árið 1999 framvegis verða gefin út af umhverfisráðherra. Samkvæmt lögnum skal Umhverfisráðherra gefa út heildstæða náttúruminjaskrá eigi sjaldnar en fimmta hvert ár og birta í Stjórnartíðindum. Hlutverk Umhverfisstofnunar er að sjá um undirbúning og öflun gagna vegna viðbóta við náttúruminjaskrá og heildarútgáfu hennar í samráði við Náttúrufræðistofnun Íslands og hlutaðeigandi náttúrustofur og náttúruverndarnefndir, sem eiga samkvæmt lögum um náttúruvernd að vera starfandi innan hvers sveitarfélags.

Í öðru lagi er ljóst af lögum nr. 44/1999 um náttúruvernd að í náttúruminjaskrá er bent á sérstöðu og verndargildi ákveðinna svæða hvað varðar náttúrufar. Þau svæði hafa verið skráð eftir umfjöllun náttúruverndarráðs, oft eftir ábendingum ábendinga ýmissa aðila- fagstofnana á sviði náttúruvísinda, sveitarfélaga eða jafnvel landeigenda. Skráin byggir á náttúrufarsgögnum sem sýna að ástæða sé til að vernda umrædd svæði. Til að tryggja að tekið sé tillit til upplýsinga um verndargildi svæða á náttúruminjaskrá og hugsanlegra áhrifa framkvæmda á þessi svæði skal leita umsagnar Umhverfisstofnunar áður en ráðist er í framkvæmdir innan þeirra. Þetta fyrirkomulag hefur ekki í för með sér neina skerðingu á eignar- eða yfirráðarétti en tryggir að upplýsingar liggi fyrir um náttúruverndargildi svæðanna og hugsanlega röskun á því við ákvarðanatöku. Ekki er að ráða af greinargerð með aðalskipulagi að deilt sé um verndargildi svæða innan sveitarfélagsins sem eru á náttúruminjaskrá.

Náttúruminjasvæði

Að síðustu má benda á að í stefnu sveitarfélagsins um náttúruverndarsvæði eru svæði á náttúruminjaskrá skilgreind sem náttúruminjasvæði. Þessu þarf að breyta í samræmi við skipulagsreglugerð í náttúruverndarsvæði.

Sérstök vernd skv. 37. gr. laga um náttúruvernd

Umhverfisstofnun vekur athygli á því að gerð hefur verið breyting á lögum nr. 44/1999 um náttúruvernd. Ein þessara breytinga felst í því að í stað orðsins „landslagsgerðir” í 1. mgr. 37. gr. og sama orðs hvarvetna annars staðar í lögnum kemur í viðeigandi falli: „jarðmyndanir og vistkerfi”. Þessu þarf að breyta í greinargerðinni, t.a.m. er enn vísað landslagsgerða skv. eldri lögum í 4. tl. á bls. 35 og 5 tl. á bls. 59 og í umfjöllun um verndun jarðmyndana og vistkerfa, vatna og votlendis á bls. 55.

Umhverfisstofnun bendir á að í umfjöllun á bls. 55 um verndun jarðmyndana og vistkerfa kemur m.a. fram að leita skuli umsagnar Náttúruverndar ríkisins (nú Umhverfisstofnunar) áður en veitt er framkvæmda eða byggingarleyfi, sbr. 27. og 43. gr. skipulags- og byggingarlaga, nr. 73/1997, til framkvæmda sem hafa í för með sér röskun jarðmyndana og vistkerfa skv. 1. mgr. nema fyrir liggi aðalskipulag samþykkt eftir gildistöku laga þessara þar sem umsögn skv. 33. gr. liggur fyrir. Því er mikilvægt er að í aðalskipulagi sé gerð grein fyrir öllum þeim jarðmyndunum sem njóta verndar skv. 37. gr. laga um náttúruvernd og kann að vera raskað á skipulagstímabilinu. Í aðalskipulagi Skeiða- og Gnúpverjahrepps er ekki gerð grein fyrir þessum jarðmyndunum og vistkerfum. Því er nauðsynlegt að taka það fram að leita verði umsagnar Umhverfisstofnunar ef hætta er á að þeim jarðmyndunum eða vistkerfum sem talin eru upp í 37. gr. verði raskað, þrátt fyrir að stofnunin hafi gefið umsögn sína á grundvelli 33. gr. laga um náttúruvernd.

Hverfisvernd

Í greinargerð með aðalskipulagi eru tillögur að hverfisverndun átta svæða í Skeiða- og Gnúpverjahreppi. Umhverfisstofnun fagnar því að stuðlað verði að verndun þessara

svæða og að sveitarfélagið setji sér jafnframt markmið um lögformlega friðlýsingu þessara svæða.

Stofnunin bendir hins vegar á að í skipulagsreglugerð nr. 400/1998 kemur fram að um hverfisverndarsvæði eigi að gilda sérstök ákvæði í skipulagsáætlunum sem sveitarstjórnir hafa sett. Í þessum ákvæðum skal gera grein fyrir hvaða þættir í umhverfi viðkomandi svæðis skuli njóta forgangs og tiltekinnar verndunar. Jafnframt skal kveða á um hvaða réttindi, skyldur og kvaðir eru samfara hverfisvernd fyrir stjórnvöld og borgara varðandi landnotkun og framkvæmdir. Slík ákvæði á enn eftir að skilgreina fyrir öll svæðin nema Höfðaveitur.

Efnistaka

Í drögum að greinargerð skipulagstillögunnar eru taldar upp 35 námur í hreppnum. Á þeim lista eru s.k. „heimanámur“ taldar upp með stærri efnistökuðum sem nýttir eru í atvinnuskyni. Sá fyrirvari er þó settur við umfjöllun um námur í greinargerðinni að enn eigi eftir að fara nánar yfir efnistökuþingum með Vegagerðinni og fleiri aðilum.

Um hinar s.k. heimánámur segir í greinargerðinni:

„Viða eru heimánámur til einkanota, sem sumar hverjar eru einnig, í einhverjum mæli, nýttar í atvinnuskyni og vegna vegagerðar.“

Umhverfisstofnun bendir á að öll efnistaka er háð framkvæmdaleyfi hlutaðeigandi sveitarstjórnar, sbr. 27. gr. skipulags- og byggingarlaga, nr. 73/1997. Þó er eiganda eða umráðamanni eignarlands heimil án leyfis minni háttar efnistaka til eigin nota nema um sé að ræða jarðmyndanir og vistkerfi sem njóta verndar skv. 37. gr. laga um náttúruvernd. Hugtakið „heimánáma“ á ekki við þessari umræðu. Að mati stofnunarinnar er mikilvægt að draga skýr skil á milli efnistöku í atvinnuskyni og minni háttar efnistöku til eigin nota. Efnistaka til eigin nota er í eðli sínu það lítil að umfangi að ekki telst þörf á að fjalla um slík svæði á skipulagi. Því má t.d. nefna að námur við Minni-Mástungu (námur á tveimur stöðum) og við Skáldabúðir eru námur sem ekki myndu teljast til minni háttar efnistöku til eigin nota. Þær þyrfti því að setja á skipulagsuppdrátt sé ætlunin að halda þeim opnum.

Að mati Umhverfisstofnunar er gerð heildaráætlunar um núverandi og fyrirhuguð námusvæði, sbr. skipulagsreglugerð nr. 400/1998, mikilvægur hluti af aðalskipulagsgerð. Í aðalskipulagi skal gera grein fyrir staðsetningu og stærð efnistökusvæða og fjalla um efnistöku í samræmi við lög nr. 44/1999 um náttúruvernd. Einnig þarf að marka á sem nákvæmastan máta fyrir útlínum efnistökusvæða á skipulagsuppdrætti. Því telur stofnunin að gera þurfi frekari grein fyrir öllum efnistökuðum innan sveitarfélagsins. Stofnunin fer fram á að upplýsingar og áætlanir um efnistöku og frágang verði settar fram í aðalskipulagi í samræmi við VI. kafla laga um náttúruvernd, sem fjallar um nám jarðefna. Í því sambandi má benda á að ekki þarf að leita umsagnar Umhverfisstofnunar skv. 47. gr. laga um náttúruvernd ef fyrir liggur umsögn stofnunarinnar um námur skv. 33. gr. sömu laga. Til að stofnunin geti gefið fullnægjandi umsögn um nýjar námur innan hreppsins sem settar er fram í aðalskipulagi telur stofnunin brýnt að henni berist áætlanir um efnistöku og upplýsingar um vinnslutíma og frágang þessara efnistökuþinga, í samræmi við ákvæði 48. og 49. gr. laga nr. 44/1999 um náttúruvernd. Því fer stofnunin

fram á að fá tillögu að aðalskipulagi Skeiða- og Gnúpverjahrepps aftur til umsagnar þegar umfjöllun um efnistökusvæði er komin lengra á veg.

Nytjaskógrækt

Umhverfisstofnun telur mikilvægt að í aðalskipulaginu sé gerð grein fyrir þeim svæðum sem ætluð eru undir skógrækt í samræmi við kafla 4.14.2 í skipulagsreglugerð nr. 400/1998 þar sem segir að sérstaklega skuli gera grein fyrir ræktuðum svæðum, uppgræðslusvæðum og skógræktarsvæðum innan landbúnaðarsvæða. Í þeirri landsnytjaflokkun sem notuð er á aðalskipulaginu er nytjaskógrækt flokkuð með öðru landbúnaðarlandi, svo ekki er hægt að gera sér grein fyrir umfangi og staðsetningu skógræktar í hreppnum. Hins vegur munu þemakort yfir núverandi og áætluð skógræktarsvæði koma að góðum notum verði ekki markað fyrir nytjaskógrækt á skipulagsuppdrætti í samræmi við skipulagsreglugerð.

Beðist er velvirðingar á því hve lengi hefur dregist svara fyrirspurninni. Umhverfisstofnun veitir fúslega frekari ábendingar og aðstoð ef óskað er.

Virðingarfyllt,

Ólafur Arnason

Helgi Jónsson

Meðfylgjandi: Mörk svæða á náttúruminjasrá innan Skeiða- og Gnúpverjahrepps (3 skjöl).

Afrit: Skipulagsstofnun

ára

Skáhlóttunga og Mosar

Brúara og Brúararskörð

Bláskógabyggð

Hjarðarneshólmur

Hjarðarnes

Þorkelsholt - Hamar

heimar

Grimsmes- og Gráflingshreppur

Hvanneyri

Fagurhólar

Björg

Kriúeyri

Skeiða- og Gnúhverfahreppur

Hof

Fjall

Höfðafjallir

Höfðafjallir

Bláskógabyggð
Skeiða- og Gnúphverfjöhreppur

Vörðufell

Úlfsvatn
Skygnir

Langahlíð

Hinausar

Úlfsgil

Birmustaðir

Bæjar...

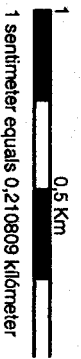
Nóngil

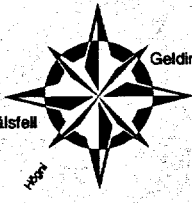
Helligil

Valagil

Miðil

hreppur
eppur

1 6.5 Km
 1 centimeter equals 0,819946 kilómeter